GENOOTSCHAP PLEITBEZORGERS PRINCIPES WETENSCHAPPELIJKE INTEGRITEIT - AURORE

Het meerjarenonderzoek Onafhankelijkheid, dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië, 1945 – 1950

Een doordacht plan met politieke motieven

Notitie, oktober 2020

INHOUD

Samenvatting	3
Conclusies	4
Inleiding	5
Moraliserende geschiedschrijving	5
Aanleiding voor het onderzoek	6
Inzet van nieuwe middelen	7
Publieke opinie beïnvloeden door publicatie van een boek en het inschakelen van de media	9
Publicatie van het boek *De brandende kampongs van Generaal Spoor*	10
Kader van het onderzoek	10
Buiten deze publieksbijeenkomsten voltrekt zich het vooropgezette plan verder als volgt	14
Doel	14
Aanpak	14
Boek van Limpach is uitgangspunt	14
Opzet onderzoeksprojecten	15
Bersiap	15
Context en Focus	16
Onafhankelijkheidsdatum	17
Juridische context wordt genegeerd	17
Vijf eerste publicaties bevestigen het beeld	18
Het patroon herhaalt zich	18
De film DE OOST als beeldende vorm van het thema ‘iconisch geweld’	18
Betrokkenheid bij de film DE OOST van NIOD, KITLV en NIMH	19
Onderzoekers met regelmaat in de media	20
De samenhang tussen onderzoek, East West Foundation en www.dewereldvandeoost.nl	21
Opstelling van de leiding van het onderzoek	21
Slot	22
Conclusies	22

SAMENVATTING

1. De instituten NIOD, KITLV en NIMH hebben jarenlang toegewerkt naar de opdracht om een groot onderzoek te kunnen houden naar de dekolonisatieperiode Nederlands-Indië 1945 – 1950;
2. Dat onderzoek had van meet af aan een politieke doelstelling en een politieke agenda;
3. De instituten hebben daarbij bewust en weloverwogen een plan ontwikkeld met als thema's:
   - **Focus op (vermeend) extreem geweld van Nederlandse militairen**; (een van de voorbeelden: het onderzoeksprogramma KITLV-NIMH-NIOD, februari 2017 en het werkprogramma, augustus 2017, project 3 geeft daar bij uitstek blijk van);
   - **Beschrijf in deze termen dat dit het gedrag was van de Nederlandse militairen destijds**;(dat blijkt uit alle tot nu toe bekende publieke uitlatingen en publicaties);
   - **Zoek daarbij de bronnen en de onderbouwing**; (dit is de werkwijze van bijvoorbeeld Romijn ,Oostindie en Limpach in eerdere publicaties en blijkt ook uit de verschenen publicaties van het onderzoek);
   - **Veroordeel het optreden in aansprekende termen**; (dat is stelselmatig het geval in publieke uitlatingen en publicaties sedert de start van het onderzoek), en
   - **Herschrijf deze geschiedenis volgens de huidige moraliserende politieke opvattingen erover**; (dat is door de leiding en medewerkers van het onderzoek bij herhaling aangegeven)
4. Het onderzoek is daarmee fundamenteel afgeweken van het kader en de doelstelling die staan in de kabinetsbrief d.d. 2 december 2016 (TK 26 049, Nr.82);
5. De leiding van het onderzoek weigert elke inhoudelijke discussie met geschiedschrijvers die historiografie bedrijven vanuit een wetenschappelijke invalshoek en roept (in de media) het beeld op van een wetenschappelijk onderzoek dat voldoet aan de principes van wetenschappelijke integriteit terwijl dat niet het geval is; De rol van de Maatschappelijke Klankbordgroep - hoe vaak is advies gevraagd en uitgebracht en waarover? - en die van de Wetenschappelijke Adviescommissie is onduidelijk, terwijl zij op de hoogte zijn van de analyses van AURORE;
6. De film DE OOST is het iconische beeld van dit politieke onderzoek en verbeeldt grove geschiedvervalsing met beelden die naar SS-optreden verwijzen als opmaat van de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog, zo blijkt uit de verhaallijn en de artistieke vormgeving ervan; deze film is tevens bedoeld als het beeld bij het lesmateriaal voor de scholen.
7. Er is sprake van een groeiende weerstand tegen het niet wetenschappelijke onderzoek, vanuit de wereld van de wetenschap en die van de veteranen en de Indische-Nederlanders[1].

[1] Kanttekeningen bij het Meerjarenonderzoek dekolonisatie, drs., Anne C. Tjpekema, Mars et Historia, Nr. 3 – 2020; Meerjarenonderzoek Nederlands-Indië, 1945 – 1950. En hoe de geschiedenis dreigt te worden gekleurd, kol. b.d. A. Kruize, Carré 6 – 2020.

CONCLUSIES

1. Om deze redenen is zo spoedig mogelijk een tussentijdse evaluatie van het onderzoek gewenst.
2. Een onafhankelijke wetenschappelijke commissie moet nagaan of en in hoeverre dit onderzoek beantwoordt aan het kader en de doelstelling van de kabinetsbrief d.d. 2 december 2016 en voldoet aan de vijf principes van wetenschappelijke integriteit.

Inleiding

Drie Nederlandse onderzoeksinstituten, het Nederlands Instituut voor Oorlogs- Holocaust- en Genocidestudies (NIOD), het Koninklijk instituut voor Taal- Land- en Volkenkunde (KITLV) en het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) waren rond de publieke bekendmaking van de Rawagedeh-zaak (2008) bezig om een groot onderzoek mogelijk te maken naar het (vermeende) gewelddadige optreden van de Nederlandse militairen tijdens de dekolonisatieperiode Nederlands-Indië 1945 - 1950.

Het NIOD vreesde destijds voor opheffing. Het KITLV was al gekortwiekt door het verlies van haar bibliotheek en was, net als het NIOD, als instituut toegevoegd aan de onderzoeksinstituten[2] van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW). Het NIMH, in 2005 ontstaan uit een samenvoeging van een aantal militair-historische diensten, viel onder het Ministerie van Defensie, waar bezuinigingen plaatsvonden. Een groot Indië-onderzoek zou de zelfstandige levensduur van de instituten kunnen verlengen en de financiële positie verbeteren. De positie van het NIMH zou worden verstevigd door deelname aan zo'n onderzoek samen met de beide andere instituten.

Het toespitsen op een verondersteld gewelddadig Nederlands militair optreden sloot aan bij de moralistische stroming in de historiografie. Deze richt zich vrijwel uitsluitend op het falen van Nederlandse beleid en de toepassing van grensoverschrijdend, structureel en systematisch gewapend geweld. Zelfs de term ´endemisch geweld´ valt. Nuancering en eenduidige breed geaccepteerde bewijsvoering ontbreken. Het denkschema is zwart-wit: helden/onderdrukten/vrijheidsstrijders tegenover schurken/onderdrukkers/kolonisatoren.

Moraliserende geschiedschrijving

De geconstateerde benadering vertoont een grote gelijkenis met een uit de Verenigde Staten afkomstige ideologie die in de historiografie als uitgangspunten neemt, het optekenen van verhalen die uitgaan van allerlei subjectieve perspectieven, om deze verhalen vervolgens te beoordelen naar de hedendaagse politieke normen van bijvoorbeeld het antikolonialisme.

Deze hedendaagse opvattingen zijn beslissend voor de keuze van de beschrijving van de geschiedenis, omdat de gebeurtenissen en ontwikkelingen in de periode 1945 - 1950 worden geplaatst in het huidige normen en waarden stelsel. Men spreekt van multi perspectivische geschiedschrijving en suggereert dat sprake is van een genuanceerde en evenwichtige aanpak. Dat is echter niet noodzakelijk het geval. Geschiedschrijving op basis van de historische context, data, feiten, logische argumenten en destijds bestaande en geldende normen wordt zelfs afgewezen.

Men streeft naar het 'dekoloniseren' en 'reinigen' van de koloniale geschiedenis. In het reine komen met het verleden, wordt dat ook wel genoemd. Objectieve en wetenschappelijke geschiedschrijving wordt soms weggezet als 'de geschiedenis oppoetsen om de eigen schuldgevoelens te bestrijden'. (aldus prof. dr. Remco Raben die meewerkt aan het grote onderzoek).

Deze opvatting over geschiedschrijving laat zich niet leiden door de vijf principes van wetenschappelijke integriteit:

- **eerlijkheid** (data of bronnen niet verzinnen of vervalsen en alternatieve visies en tegenargumenten serieus nemen);
- **zorgvuldigheid** (optimale precisie bij ontwerp en uitvoering van het onderzoek);
- **transparantie** (op welke data gebaseerd en hoe verkregen en rol van externe belanghebbenden);

[2] https://knaw.nl/nl/instituten/overzicht

- **onafhankelijkheid** (geen buiten-wetenschappelijke overwegingen, zoals van commerciële of politieke aard), en
- **verantwoordelijkheid** (rekening houden met de legitieme belangen van bij het onderzoek betrokken personen).

(Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit, 2018).

De lijnen van de multi perspectivische geschiedschrijving hebben de genoemde instituten in een vooropgezet plan samengebracht. Samen met het verschijnen van het boek van Limpach leidde dit tot het besluit van het kabinet van 2 december 2016 en 23 februari 2017. Behalve de financiering (met EUR 4, 1 miljoen) vermelde het besluit van de regering een duidelijk kader waarbinnen het onderzoek zou moeten worden uitgevoerd en een duidelijke doelstelling waaraan het onderzoek moet voldoen.

Hoe dat in zijn werk is gegaan wordt hieronder op hoofdlijnen uiteengezet. Daarna wordt uiteengezet hoe het plan in de praktijk tot nu toe (oktober 2020) is uitgevoerd.

Aanleiding voor het onderzoek

In Nederland kwam in 2008 de zaak Rawagedeh in de publiciteit[3]. De rechtszaak startte in december 2009[4] en op 14 september 2011 deed de Rechtbank Den Haag uitspraak.[5]

Voor de drie Nederlandse onderzoeksinstituten, NIOD, KITLV[6] en het NIMH[7] was de uitspraak aanleiding aan te dringen[8] op een nieuw onderzoek naar beweerd door Nederlandse militairen gepleegd excessief geweld tijdens de dekolonisatieperiode in 'Indonesië' in de periode 1945-1950.[9]

Vanaf de start van het Indië-onderzoek, ´Nederlands Militair geweld in Indonesië, 1945 - 1950', zijn genoemde onderzoeksinstituten daar direct bij betrokken geweest.[10] Hun eerste onderzoek (de opzet) werd echter op 19 december 2012 stopgezet[11].

De titel van het onderzoek verraadt dat men uitging van het bestaan van de staat Indonesië, terwijl die destijds niet bestond, noch internationaal werd erkend. In de titel ligt de suggestie dat Nederland het internationale recht schond door een militaire invasie te lanceren op het grondgebied van een soevereine staat. De titel had moeten luiden: 'Het Nederlands militaire optreden in voormalig Nederlands-Indië in de periode 1945 – 1950'.

---

[3] Zie bijvoorbeeld *Trouw* van 24 november 2008, waarin de zaak Rawagedeh gepubliceerd werd.

[4] Zie hier. Limpach verkreeg op 1 oktober 2009 van de Swiss National Science Foundation CHF 187,878.00 voor diens promotieonderzoek over hetzelfde onderwerp.

[5] https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBSGR:2011:BS8793

[6] NIOD en KITLV zijn onderzoeksinstituten die vallen onder de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen (KNAW).

[7] Het NIMH valt onder het Ministerie van Defensie. Het NIMH ontstond op 1 juli 2015 door een fusie van de militair-historische diensten van de krijgsmachtdelen: Instituut Militaire Geschiedenis (de voormalige Sectie Militaire Geschiedenis) van de Koninklijke Landmacht, de Sectie Luchtmachthistorie van de Koninklijke Luchtmacht, het Instituut voor Maritieme Historie van de Koninklijke Marine en het Bureau Marechausseehistorie van de Koninklijke Marechaussee. Directeur werd drs. P. Kamphuis.

[8] Zie bijvoorbeeld: *Trouw*, 21 juni 2012, waarin KITLV, NIOD en NIMH aandringen op een nader Indië-onderzoek.

[9] NIOD, KITLV en NIMH houden 1945 mede aan omdat Soekarno op 17 augustus 1945 de onafhankelijkheid van Indonesië verklaarde. Die onafhankelijkjheid werd door de toenmalige regering niet erkend. De huidige regering erkent die datum alleen als proclamatiedatum, niet als datum van de onafhankelijkheid van een soevereine onafhankelijke Republiek Indonesië.

[10] Het onderzoeksproject "Nederlands Militair Geweld in Indonesië" maakt pas op de plaats

[11] Het onderzoeksproject "Nederlands Militair Geweld in Indonesië" maakt pas op de plaats

Met het stopzetten namen de instituten geen genoegen. Een tipje van de sluier van het plan de campagne: het NIMH kondigde in de verklaring van het KNAW op 7 februari 2013 aan: '…het NIMH streeft ernaar binnen enkele jaren twee handboeken over de Nederlandse aanwezigheid overzee op de markt te brengen'[12].

Inzet van nieuwe middelen

Het hoofd van de afdeling onderzoek van het NIOD, prof. dr. Peter Romijn, was actief om (als copromotor) het aankomende proefschrift van Rémy Limpach, over hetzelfde onderwerp, te begeleiden.

Op 29 november 2012 hield Limpach in Amsterdam een lezing met de titel: 'Dutch war crimes in the Indonesian War of Independence' [13]. Het onderzoek voor zijn toespraak werd gefinancierd door de Swiss National Science Foundation[14].

In het jaar 2014 trad Limpach in dienst bij het NIMH, dat hem daartoe eind 2013 benaderde. Zijn project, en dus de toestroom van gelden vanuit het Swiss National Science Foundation, was inmiddels op 30 september 2013 beëindigd[15].

Limpach, op basis van een voorstudie gefinancierd door de Swiss National Science Foundation,[16] schreef in 2014 een bijdrage voor het boek van Bart Luttikhuis, Dirk A. Moses (eds.): 'Business as usual: Dutch mass violence in the Indonesian War of Independence 1945-1949'. Het was een bijdrage voor het boek *Colonial countersurgency and mass violence*, *The Dutch Empire in Indonesia* (2014, edited by Bart Luttikhuis and A. Dirk Moses)

Naast het stuk van Limpach bevatte het boek ook een bijdrage van zijn copromotor, Romijn. Uit deze bijdrage blijkt dat hij net zo gefocust is als Limpach op extreem massageweld van - in dit geval - de Nederlandse oorlogsvrijwilligers tijdens de dekolonisatieperiode.

Romijn beweerde in 2014 over de Pesing-affaire: 'one of the earliest documented cases of war crimes by Dutch troops, Pesing was a clear transgression of the laws of war by a KNIL-unit in the first place, mainly consisting of indigenous soldiers.' ('Learning on "the job": Dutch war volunteers entering the Indonesian war of independence', 1945 -46 , pp.91 – 110).

Op deze manier schets Romijn het beeld van een exces als norm voor het gedrag van deze militairen.

Uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt echter dat dit verhaal en dit beeld door hem zijn verzonnen. De auteurs van deze wetenschappelijke publicatie zeggen: 'Daarmee diskwalificeert Romijn zich als integer geschiedschrijver, mede door zijn suggestieve taalgebruik. De plaatsing van het opstel in een tijdschrift voor de bestudering van genocide is een gotspe.' (De affaire Pesing: richtte een OVW-bataljon een bloedbad aan? Drs. Cees Somers en kol b.d. drs. Anne Tjepkema, *Carré* nr. 5 - 2020).

Romijn reageerde op deze publicatie. Die werd op 5 oktober 2020 op de website van het NIOD en die van het Meerjarenonderzoek geplaatst. De repliek van Tjepkema en Somers werd aan de leiding van het onderzoek toegestuurd met het verzoek die ook op de website te plaatsen. Dat is niet gebeurd. De reactie van Romijn en de repliek van Tjepkema en Somers staan vanaf 10 november 2020 in *Carré* 7 - 2020.

---

[12] Het onderzoeksproject "Nederlands Militair Geweld in Indonesië maakt pas op de plaats
[13] http://p3.snf.ch/Project-144391 of zie deze link.
[14] http://p3.snf.ch/Project-144391.
[15] http://p3.snf.ch/Project-144391 of zie deze link.
[16] http://p3.snf.ch/Project-144391 of zie deze link.

In die repliek schrijven zij: 'Het bronnenonderzoek van Romijn is selectief, onvolledig en tendentieus', 'Dat Romijn gegevens manipuleert….' En: 'Wij dagen hem uit zijn verdachtmakingen tegen het in Batavia gelaste vervolgonderzoek om te zetten in concreet bewijs. De door hem gemunte term "schandaalmanagement" is daarvoor onvoldoende. Romijns constructie is dus gebaseerd op suggesties en verdachtmakingen, maar zelfs voor "risico van grensoverschrijdend gedrag" door het Zeeland-bataljon ontbreekt elke grondslag.'

Romijns obsessie voor grenzeloos geweld van Nederlandse kant, blijkt ook uit zijn boek, *De lange Tweede Wereld oorlog Nederland 1940 - 1949* (2020). De misleidende titel van het boek geeft een onjuist beeld van de werkelijkheid. Romijn manipuleert op deze manier met de historische context en beschrijft vervolgens in propagandistische termen zijn persoonlijke standpunt. Die getuigt van een vooringenomen politieke opvatting. Integere wetenschapsbeoefening is het niet.

In dit boek heeft hij het over 'een extreem gewelddadige voortzetting van de Tweede Wereldoorlog, in de vorm van een koloniale oorlog' (p.246), hetgeen feitelijk en juridisch onjuist is.

Hij gebruikt onder meer het optreden van Westerling in Zuid-Celebes als 'onderbouwing' voor zijn politieke standpunt. Hij vertekent en misvormt dat optreden echter fundamenteel. Zijn beschrijving ervan is gebaseerd op selectieve keuze van bronnen, het negeren van recent wetenschappelijk inzicht (*Kapitein Westerling en de Zuid-Celebes-Affaire (1946 - 1947) – Mythe en werkelijkheid*, 2019, Bauke Geersing), en het manipuleren met bronnen. Een kopie van zijn werkwijze bij de zogenoemde 'Pesing-affaire'.

Terwijl het meerjarenonderzoek nog volop bezig is, publiceert Romijn zijn eigen particularistische politieke opvatting alvast. Hij kiest de publiciteit en laat zich interviewen over zijn boek. (*Trouw*, 5 mei 2020). Romijns vertekening van de zogenoemde 'Pesing-affaire' is dus geen uitzondering. Ook met dit boek 'diskwalificeert Romijn zich als integer geschiedschrijver'.

De directeur van het KITLV, Gert Oostindie[17], bracht in 2015 het boek *Soldaat in Indonesië*, uit. Ook hij concentreert zich in dat boek op het Nederlandse geweld en bezigt termen als 'excessief geweld' en 'oorlogsmisdaden' zonder wetenschappelijke onderbouwing.

Hij hanteert bijvoorbeeld een onbruikbaar begrip 'oorlogsmisdaden' (p.313), hij vindt zelf dat het corpus waarop zijn boek is gebaseerd 'beperkt representatief' is en noemt het ontbreken van egodocumenten van 'inheemse' militairen van het KNIL een groot gemis (p.312). Volgens hem is het veelal onmogelijk het waarheidsgehalte ervan te controleren (p.152). Oostindie liet studenten de egodocumenten analyseren. Hij heeft het desondanks over 779 kennelijke misdrijven 'met vele slagen om de arm' (p.150). Oostindie trekt conclusies op basis van het gedachtenexperiment dat deze 'steekproef' wel representatief zou zijn (p.153).

Vervolgens beweert Oostindie zelfs dat slechts sprake zou zijn van het 'topje van de ijsberg'(p.151). Op 9 december 2015 zegt Oostindie in *Daily Channel TV*, dat je moet denken in tienduizenden gevallen van oorlogsmisdaden.

De basis voor deze cijfers is zijn volgende rekenmethodiek: als ca 1.300 militairen ca. 800 oorlogsmisdrijven hebben begaan, dan hebben ca 200.000 militairen in vier jaar ca. tienduizenden oorlogsmisdrijven begaan. De aantallen oorlogsmisdaden die hij op deze manier suggereert in zijn boek en die hij in de publiciteit heeft gebracht, zijn niet gebaseerd op onderzoek dat voldoet aan de normen van wetenschappelijke integriteit. Het basisbegrip is onjuist en daarom onbruikbaar, het corpus is niet representatief, dus ook niet bruikbaar, en zijn statistische doorrekening is alleen al daarom ondeugdelijk.

[17] https://www.universiteitleiden.nl/en/staffmembers/gert-oostindie#tab-1.

Daar komt nog het volgende bij. Oostindie veronderstelt een lineaire relatie tussen de onderzochte groep en de rest van de militairen. Die relatie maakt hij niet aannemelijk. Oostindie gaat er verder aan voorbij dat van ca. 200.000 militairen slechts een deel was betrokken bij gevechtshandelingen. Dat was een minderheid. Wat Oostindie heeft gedaan in zijn boek is broddelwerk. Maar hij haalt er wel de media mee en werkt mee aan een onjuiste beeldvorming van het Nederlandse militaire optreden in Nederlands-Indië 1945 - 1950.

Hij hanteert hetzelfde patroon als Romijn. Het beeld van een exces oproepen als norm voor het gedrag van Nederlandse militairen in Nederlands-Indië tijdens de dekolonisatieperiode 1945 -1949. Ook Oostindie is geen integer geschiedschrijver.

Publieke opinie beïnvloeden door publicatie van een boek en het Inschakelen van de media

Het actief inschakelen van de mainstream media blijkt onderdeel van het doordachte plan. Het klapstuk werd het promotieonderzoek van Rémy Limpach. Hij promoveert op 15 september 2015 in Bern[18].

De toenmalige directeur van het NIMH, drs. Piet Kamphuis, maakte gebruik van zijn relaties, o.m. BOOM Uitgevers uit Amsterdam[19]. (Zie daarvoor de notitie van AURORE m.b.t. de gang van zaken rond de dissertatie en de presentatie van het boek van Limpach.)

Kamphuis en BOOM Uitgevers spreken af dat BOOM een uitgeefcontract sluit met het NIMH/Limpach om diens 'uitvoerig bewerkte' dissertatie in een boek als handelseditie te publiceren. Om Limpach doctor te laten worden is volgens het Zwitserse promotiereglement publicatie van de dissertatie nodig. Volgens dit reglement kan echter *ook* worden volstaan met een uitgeefcontract. De Universiteit Bern gaat er vanuit dat een dergelijk contract zal worden uitgevoerd[20].

De dissertatie zelf wordt echter niet gepubliceerd. Er wordt alleen een boek, dat gebaseerd is op de dissertatie, een jaar na de promotie op de markt gebracht. Het NIMH blijkt een commercieel belang te hebben bij dit boek en bij de beknopte versie ervan die in 2020 op de markt is gebracht[21].

Het boek, *De brandende kampongs van Generaal Spoor*, uit 2016 is gebaseerd op het proefschrift maar kent 'een rijpere en gerijptere inhoud', aldus Limpach. Het telt 132 bladzijden meer (inclusief 7 pagina's kaarten en 41 pagina's foto's met bijschriften, zonder paginanummers) dan de oorspronkelijke dissertatie. Dat proefschrift telt 786 bladzijden en het boek 870 pagina's (exclusief de 48 pagina's met kaarten en foto's). Daaruit blijkt een ingrijpende bewerking van de dissertatie, waarop Limpach op 15 september 2015 promoveerde.

Kamphuis zette vanaf 2014 de houders van Historische Militaire Collecties onder druk om Limpach zoveel mogelijk (foto's van) gevallen van geweldsmisdrijven te kunnen bieden. Kennelijk waren die onvoldoende aanwezig bij het Nationaal Archief, het NIMH en het NIOD. (AURORE beschikt over de bronnen die dat aantonen. Die worden om privacy redenen niet in deze notitie vermeld. Zij kunnen worden ingezien bij de coördinator van AURORE.)

De beelden van (soms) lugubere foto's vergroten de publiciteitswaarde van *De brandende kampongs van Generaal Spoor*. De directeur van het NIMH werkt zo doelbewust mee aan de realisatie van een

[18] Zie deel 1.
[19] https://www.boomgeschiedenis.nl/product/100-2701_Mei-1940.
[20] Zwitsers promotiereglement is in bezit van de auteur en ter inzage.
[21] https://www.boomgeschiedenis.nl/product/100-9112_Brandende-kampongs

eenzijdig boek[22] over het optreden van Nederlandse militairen in Nederland-Indië tijdens de dekolonisatieperiode 1945 - 1950.

Deze aanpak onttrekt zich aanvankelijk aan de openbaarheid tot het moment dat Kamphuis de komst van het boek in mei 2016 naar buiten brengt[23]. Hiermee zet hij de top van het Ministerie van Defensie voor het blok. Media-aandacht en een publiciteitsgolf zijn nu gegarandeerd.

Publicatie van het boek 'De brandende kampongs van Generaal Spoor'

Op 29 september 2016 wordt het boek *De Brandende Kampongs van Generaal Spoor* in Nieuwspoort groots gepresenteerd. Er is niets nagelaten om voor het boek brede publieke belangstelling te genereren. Ook voorafgaande aan de boekpresentatie via sturende en suggestieve berichtgeving in de mainstreammedia. Romijn doet mee aan die promotie door tijdens de boekpresentatie te suggereren dat het boek eigenlijk de in het Nederlands vertaalde dissertatie is, dus ook het predicaat 'summa cum laude' verdient en dat Limpach op die dag doctor is geworden. Beide opmerkingen van Romijn zijn echter onjuist. Het boek is een in het Nederlands vertaalde uitvoerige bewerking van diens dissertatie en Limpach was een jaar eerder al doctor. Romijn misleidt het aanwezige publiek en de media. Uitgeverij Boom treedt op als gastheer.

Door de publicaties in mainstream media komt de politiek onder druk te staan. Minister van Buitenlandse Zaken Koenders trekt het onderwerp persoonlijk naar zich toe[24] . Op 23 februari 2017 beslist het kabinet uiteindelijk[25] € 4,1 miljoen beschikbaar te stellen voor een groot onderzoek. Het kabinet schrijft op 2 december 2016 dat dit bedrag is toegekend voor een onderzoek voor zover dit aansluit bij het in die brief geschetste kader.

Kader van het onderzoek

Volgens die brief dient het onderzoek zich *niet* te concentreren op het Nederlandse militaire geweld. Die brief heeft het niet over een oorlog, noch dat er op 17 augustus 1945 reeds sprake was van de eenheidsrepubliek Indonesië. Volgens die brief moest het een breed onderzoek worden, dat vanuit de historische context alle relevante onderdelen onder de loep neemt, waaronder de politieke verantwoordelijkheid van *beide* partijen: in voormalig Nederlands-Indië en Nederland.[26] Een wetenschappelijk onderzoek dat deze facetten met alle nuances dient te belichten.

Het onderzoeksprogramma KITLV-NIMH-NIOD d.d. 9 februari 2017 beschrijft de hoofdlijnen van de aanpak. Het kabinet meent dat de subsidieaanvraag voldoet aan het op 2 december 2016 gestelde kader (TK 26049, Nr. 83). Dat blijkt in ieder geval *niet* uit het volgende.

---

[22] Limpach erkent dat de basisbegrippen in zijn boek niet duidelijk zijn (KITLV, 173 (2017), p.573) en zijn schema om militaire noodzaak vast te stellen niet is uitgewerkt in zijn boek (KITLV, 173 (2017), p.575). Daarin kiest hij bewust voor een eenzijdige benadering van het zoeken naar zwarte bladzijden (boek pp.779,780). De omvang van – wat hij noemt – het Nederlandse massageweld valt volgens hem niet te becijferen of zelfs maar enigszins solide te schatten.(boek p.765) Zijn conclusie dat sprake zou zijn van structureel en systematisch Nederlands massageweld is daardoor slechts zijn persoonlijke morele opvatting.

[23] Dat geeft hij ook toe in de film van Medialogica, seizoen 2019, aflevering 5. "*Rawagede – hoe manage je de beeldvorming rondom een massamoord*". Op 25.08 minuten: "In mei 2016 informeert Kamphuis de Commandant der Strijdkrachten, Tom Middendorp. Hij waarschuwt de generaal voor de ophef die het boek van Limpach mogelijk zal veroorzaken".

[24] Oostindie in: "*Brandende Kampongs, brandende kwestie*?", 21 januari 2017.

[25] https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2146225-onderzoek-naar-oorlogsmisdaden-nederlands-indie.html.

[26] Directeur NIOD en voorzitter van de programmadirectie van het Indië-onderzoek Prof. Dr. F.P.I.M. van Vree geeft dit letterlijk toe in de film "*Dekolonisatie of rekolonisatie*" van 13 september 2018 toe (vanaf 10.58 minuten) zie https://dezwijger.nl/programma/dekolonisatie-of-rekolonisatie

Van Vree schrijft in de inleiding op de beschrijving van de opzet van het onderzoek dat in die brief zou staan dat het kabinet bereid zou zijn een financiële bijdrage te verlenen ‘aan een breed opgezet onderzoek naar de dekolonisatieoorlog in Indonesië, 1945 - 1950.’ Dat staat echter niet in die brief. De terminologie ‘dekolonisatieoorlog in Indonesië’ duidt erop dat de drie instituten uitgaan van het bestaan van de staat Indonesië per 17 augustus 1945 en van een oorlog tussen twee zelfstandige staten. Beide standpunten zijn wetenschappelijk onhoudbaar. Ze staan ook niet in die brief.

Van Vree schrijft vervolgens: ‘KITLV, NIMH en NIOD, de drie instituten die sinds medio 2012 hebben gepleit voor een dergelijk breed opgezet onderzoek, zijn bijzonder verheugd dat het kabinet tot deze beslissing is gekomen.’ Het kabinet heeft echter niet besloten om een onderzoek met de signatuur van 2012 te financieren. De opzet vanuit 2012 is bovendien ingrijpend aangepast onder druk van de politiek. Van Vree gaat daaraan voorbij. De Bersiap stond bijvoorbeeld niet in de opzet van 2012. Onder druk van de politiek nu wel.

In die inleiding schrijft Van Vree ook dat het boek van Limpach zwaarwegende argumenten geeft voor de stelling ‘dat Nederlandse militairen (met inbegrip van militairen van het Koninklijk Nederlands-Indische Leger, KNIL) tijdens de dekolonisatieoorlog structureel grensoverschrijdend geweld hebben gebruikt.’ Kortom, het boek van Limpach is uitgangspunt voor het onderzoek. Van Vree suggereert dat het kabinet dit ook vindt. Dat is echter niet het geval. Het boek van Limpach is voor het kabinet aanleiding tot het beschikbaar stellen van financiën, geen uitgangspunt, zoals Van Vree suggereert.

Het onderzoek wil niet alleen los komen van traditionele Eurocentrische perspectieven en terminologie maar ook de ontwikkeling van postkoloniale perspectieven versterken, zo staat het op de website van het NIOD. Ook dat staat niet in de brief van het kabinet. (Prof. dr. Remco Raben, een van de hoofdonderzoekers van het meerjarenonderzoek, vindt zelfs dat de dossiers in het Nationaal Archief zijn doordrenkt met de racistische kijk van de witte elite op de gecompliceerde samenleving.)

Hieruit blijkt dat het onderzoek een politieke agenda heeft. Ook dat staat niet in de brief van het kabinet. Dat wil nu juist een objectief en wetenschappelijk onderzoek.

Op de website van het NIOD staat het nog stelliger. ‘Zo toont Rémy Limpach in zijn studie “De brandende kampongs van Generaal Spoor” aan dat Nederlandse militairen grensoverschrijdend geweld hebben gebruikt.’ Van ‘zwaarwegende argumenten’ in de subsidieaanvraag naar ‘aantonen’ op de website van het NIOD.

Op die website staat ook dat het onderzoeksprogramma focust op het Nederlandse geweld.

Het NIOD schrijft dat het onderzoek niet gaat over de geschiedenis van het Nederlandse kolonialisme en het geweld en het racisme dat daaraan inherent was. Maar vervolgens staat er: ’Uiteraard vormt de vooroorlogse, op fundamentele ongelijkwaardigheid gebaseerd samenleving wél een onmiskenbare context, en daarmee een cruciale factor om het later geweld te kunnen begrijpen.’

Opnieuw een bevestiging dat het onderzoek een politieke agenda heeft. Dat staat ook niet in de brief van het kabinet.

Zo zijn de drie instituten NIOD, KITLV en NIMH, die al in 2012 het geweld van Nederlandse militairen naar de voorgrond hadden willen brengen, vanaf de start bezig te ontsnappen aan de kaders en de doelstelling die het kabinet stelt in de brief van 2 december 2016. Zij willen een aanpak die past bij hun politieke agenda en de moraliserende geschiedschrijving die zij nastreven. Daarom nemen zij in dat kader 17 augustus 1945 als datum van de onafhankelijkheid van de Repbliek Indonesië. Dan staat immers vast dat Nederland een onrechtmatige agressieoorlog voerde tegen deze Republiek. De betrokken militairen kunnen dan als oorlogsmisdadigers aan de schandpaal worden genageld.

Omdat het KITLV, NIMH en NIOD zelf kunnen bepalen hoe het onderzoek wordt georganiseerd en ingericht zijn de instituten in staat alsnog het onderzoek voornamelijk op dat geweldsaspect te focussen. Zij benoemen, om dit doel te bereiken, zelf de historici die het onderzoek gaan uitvoeren. Om het beeld van maatschappelijk draagvlak op te roepen en de onafhankelijkheid aan te geven, stellen zij een zogenaamde Maatschappelijke Klankbordgroep en een Wetenschappelijke Adviescommissie in[27].

De drie instituten sturen het onderzoek in de praktijk in de richting die ze vanaf het begin al in gedachten hadden: het Nederlandse militaire geweld in 'Indonesië' gedurende de periode 1945 - 1950.

Tijdens de publieksbijeenkomst in Pakhuis de Zwijger op 14 september 2017 verklaart voorzitter van de programmadirectie van het Indië-onderzoek, prof. dr. F.P.I.M. van Vree (directeur NIOD en hoogleraar UvA)[28] dat de instituten volledig vrij zijn in de keuze van het onderwerp. Er zou geen sprake zijn van een regeringsopdracht[29]. Van Vree gaat hier voorbij aan het brede onderzoek, dat het kabinet in zijn brief d.d. 2 december 2016 heeft beschreven en waarvoor de subsidie van € 4,1 miljoen is toegekend.

Diezelfde Van Vree schrijft in de subsidieaanvraag (9 februari 2017) dat de drie instituten zich uitstekend kunnen vinden in de inhoudelijke voorwaarden die het kabinet in zijn brief stelt. Geen regeringsopdracht? Van Vree is niet transparant. De drie instituten kunnen zich uitstekend vinden in de kaders voor het onderzoek zoals het kabinet die in zijn brief van 2 december 2016 heeft geformuleerd. De instituten zijn dus niet volledig vrij, zoals Van Vree beweert, zij hebben zich gebonden aan de kaders en de doelstelling uit die kabinetsbrief. Het beeld dat Van Vree tijdens de eerste publieksbijeenkomst presenteert klopt dus niet.

Tijdens deze bijeenkomst zegt Van Vree dat het eindresultaat van het onderzoek niet een heel dik rapport gaat worden. Er zullen deelstudies worden uitgebracht. Hij noemt tentoonstellingen, misschien zelfs documentaires, websites en een samenhangend boek. Dat boek wordt een synthese van de andere projecten (zeven deelstudies en een interviewproject) en wordt door Gert Oostindie geschreven, aldus Van Vree.

Op 19 april 2018 wordt de East West Foundation opgericht. Zij heeft het over een 'kentering' in de geschiedschrijving over het Nederlandse koloniale verleden en de impact ervan op de hedendaagse maatschappij. Met het gebruik van het woord 'kentering' wordt verwezen naar het boek van Limpach. Dat boek is in de media (in 2016) zo gepositioneerd.

Zij wil een grote campagne starten via cultuur, educatie en debat, om de komende jaren bij te dragen aan die 'kentering'. In het beleidsplan wordt vermeld de onderbelichte en traumatische geschiedenis van de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog d.m.v. diverse publicaties in diverse media bij een groot publiek bekend te maken en dit 'vergeten' verleden tot leven te wekken.

Op 14 mei 2020 kondigt zij een impact-campagne aan: interactieve website, een educatief programma - zowel online als fysiek lesmateriaal, een landelijke meet up reeks en een documentaire serie.

Een opmerkelijke overeenstemming met de plannen die Van Vree op 14 september 2017 ontvouwde. Dat wekt geen verbazing nu de instituten die het grote dekolonisatieonderzoek doen, op de lijst staan van het comité van aanbeveling van deze Foundation. Daar ga je alleen op staan als je het eens bent met deze plannen. Zij geven daarmee aan in te stemmen met dit beleidsplan.

---

[27] https://www.ind45-50.org/. Website van het "onafhankelijke" Indië-onderzoek.
[28] Hoogleraar aan de UvA. Van Vree is heeft deze leerstoel in samenwerking met het NIOD. Zie https://www.uva.nl/profiel/v/r/f.p.i.m.vanvree/f.p.i.m.vanvree.html
[29] https://dezwijger.nl/programma/dekolonisatie-of-rekolonisatie.

Met nadruk meldt de Foundation: De campagne wordt ontwikkeld rondom *de* film De OOST van regisseur Jim Taihuttu en producent New Amsterdam Film Company en geeft context en verdieping bij de film. Deze film is de centrale boodschap die uitgangspunt is voor de brede campagne, inclusief het lesmateriaal. Dat wisten de drie instituten toen al. Zij kenden het prospectus en het beleidsplan waarin dit allemaal stond. Op basis daarvan besloten ze op de lijst van het comité van aanbeveling te gaan staan.

Tijdens de tweede publieksbijeenkomstd.d. 13 september 2018 zegt Van Vree dat men volledig vrij is in de keuze van het onderzoek. Het is een onafhankelijk, wetenschappelijk onderzoek, dat vooral gericht is op het blootleggen van de dynamiek van het Nederlandse geweld in een bredere context, bezien vanuit verschillende perspectieven, zonder vooropgezette uitkomst of conclusie. Die beweerde 'volledige vrijheid' klopt niet met de kaderstelling en de doelstelling van de brief van het kabinet d.d. 2 december 2016. Eerder is in deze notitie aangegeven dat de drie instituten zich hebben gebonden aan het kader en de doelstelling van die brief. Dat gebonden zijn blijkt slechts een verklaring op papier te zijn. In de praktijk nemen ze afstand van dat kader en die doelstelling.

Tijdens de derde publieksbijeenkomst op 2 november 2019 wijst Van Vree wel op een vooropgezette uitkomst en conclusie. Hij zegt dat het onderzoek een wetenschappelijk gefundeerd antwoord moet geven op vragen naar aard, omvang, oorzaken én impact van het Nederlandse geweld, bezien in een brede, politieke, maatschappelijke en internationale context. Van Vree geeft aan dat daarbij als onmisbare context wordt gehanteerd de vooroorlogse, op fundamentele ongelijkwaardigheid gehanteerde samenleving. Volgens hem een cruciale factor om het geweld in de jaren 1945 - 1950 überhaupt te kunnen begrijpen. In januari 2019 hield de leiding van het onderzoek een ronde-tafel-conferentie met Pondaag c.s. die wilden dat de koloniale context ook zou worden onderzocht. Met succes zo lijkt het.

Het antikolonialisme is dus bewust gekozen als politiek uitgangspunt voor het onderzoek. Van Vree verklaarde tijdens die bijeenkomst dat geen enkele van de bij het onderzoek betrokken historici zal ontkennen dat kolonialisme een op geweld en ongelijkheid gebaseerd systeem is. Dat is het uitgangspunt van het onderzoek, zei hij met nadruk. Dat is opmerkelijk.

In de eerste plaats gaat de periode van het onderzoek over de afbouw van dat systeem en niet om het herstel ervan. De dekolonisatie van Nederlands-Indië 1945 - 1950 staat immers centraal.

In de tweede plaats, omdat Van Vree het brengt alsof het innemen van dit politieke standpunt aangeeft dat de onderzoekers zich daarmee kwalificeren voor hun onderzoekstaak. De medewerkers lijken primair geselecteerd op een politiek uitgangspunt. Zo ontstaat een groep van gelijkgestemde historici. Die zouden een wetenschappelijk onderzoek moeten doen volgens de vijf principes van wetenschappelijke integriteit: eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid (Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2018).

Overwegingen van politieke aard zijn in strijd met het principe 'onafhankelijkheid'. Aan het onderzoek ligt echter een uitgangspunt van politieke aard ten grondslag, en het is daarmee vanaf de start in strijd met die wetenschappelijke integriteit. Het is een politiek onderzoek. Dat valt allemaal buiten het kader en de doelstelling uit de kabinetsbrief van 2 december 2016, waaraan de drie instituten zich hebben gebonden.

De instituten hebben zich teruggemanoeuvreerd naar het uitgangspunt van 2012 en het kader uit de kabinetsbrief van 2 december 2016 is grotendeels terzijde gelegd. Een onderzoek dat in het publiek meermalen als objectief en wetenschappelijk wordt gepresenteerd blijkt in feite een politiek onderzoek te zijn. Met als uitgangspunten het antikolonialisme en het boek van Limpach.

Dit inzicht wordt onderstaand verder onderbouwd en toegelicht.

Buiten deze publieksbijeenkomsten voltrekt zich het vooropgezette plan verder als volgt

Doel

Uit de uitgewerkte onderzoeksopzet - het werkprogramma van augustus 2017 - blijkt de aanpak en de methode van onderzoek. Men gaat uit van eigen opvattingen en uitgangspunten voor het einddoel en gaat vervolgens de bronnen zoeken om dat doel te onderbouwen. Dat is de omgekeerde weg en past niet bij objectief wetenschappelijk onderzoek volgens de integriteitsprincipes: eerst bronnen onderzoeken, feiten opsporen, samenhang ontdekken en de zo gevonden historische werkelijkheid in kaart brengen.

Aanpak

Boek van Limpach is uitgangspunt

Het boek van Limpach wordt als uitgangspunt genomen. Vast staat dat de basisbegrippen van dat boek onvoldoende duidelijk zijn om die te kunnen toepassen, de systematiek om militaire noodzaak vast te stellen niet is uitgewerkt en derhalve ook niet kan worden toegepast. Limpach kiest voor een eenzijdige zwarte-bladzijden-benadering op basis van het hedendaagse standpunt van antikolonialisme. Hij waarschuwt zelf voor de risico's van deze eenzijdige benadering, die hij slechts fundeert met 'omdat het moet'. Het boek heeft de brede context zeer summier en onvoldoende beschreven en zelfs verkeerd geduid.

Limpachs' beschrijving van Westerling en de Zuid-Celebes-affaire is wetenschappelijk geanalyseerd in *Kapitein Raymond Westerling en de Zuid-Celebes-Affaire (1946 - 1947) – Mythe en werkelijkheid* (2019, Bauke Geersing). Daaruit blijkt dat hij de context onjuist heeft beschreven. De lokale bevolking werd op extreme wijze onderdrukt door een 'rood-witte-terreur' die de onafhankelijke deelstaat Oost-Indonesië onmogelijk wilde maken. De interventie van Westerling c.s. heeft aan die terreur een einde gemaakt. De onafhankelijke deelstaat heeft gefunctioneerd totdat die in 1950 met geweld vanuit Java in het gareel van de eenheidsrepubliek werd gedwongen.

Limpach heeft het echter over het onderdrukken van onafhankelijkheidsstrijders door de Nederlanders militairen. Hij verdraait de geschiedenis.

Limpach geeft in zijn beschrijving van deze affaire blijk van selectief, onvolledig en tendentieus bronnenonderzoek. Hij heeft zelf een citaat van een bron aangepast door een eigen tekstdeel in te lassen en de centrale term 'terreur' tussen aanhalingstekens te plaatsen, terwijl de bron dat niet deed. Dat is wetenschappelijk een doodzonde. Zijn beschrijving kenmerkt zich door: de feiten staan niet op een rij; belangrijke primaire bronnen ontbreken of worden geridiculiseerd; manipulatie van gegevens uit primaire bronnen; verkeerd citeren; schromelijk overdrijven; choqueren en ongepaste vergelijkingen. Hij geeft er blijk van geen integer geschiedschrijver te zijn.

In *Onze Luchtmacht* (2020) schrijft (militair) historicus, drs. A.C. Tjepkema, zijn kort essay, 'Luchtmacht-geschiedschrijving volgens Limpach'. Tjepkema analyseert Limpachs reconstructie van een bombardement op de kampong Bandarboeat. Hij concludeert: 'Als dit exemplarisch is voor de wijze waarop Limpach geschiedenis schrijft, dan moet zijn integriteit als onderzoeker worden betwijfeld.'

Hetzelfde patroon als o.a. bij Romijn en Oostindie: een exces oproepen en suggereren dat dit de norm voor het gedrag van de betrokken militairen was.

Opzet onderzoeksprojecten

De onderzoeksopzet van 'Bersiap' en 'Historische Context en Focus' formuleert zogenoemde hypotheses, veronderstelde einddoelen, die vervolgens moeten worden onderbouwd. Het selectieve bronnenonderzoek is daarop gericht.

Bersiap

In het onderzoeksprogramma wordt de Bersiap-periode aanvankelijk beperkt van medio augustus tot begin 1946. Er wordt aan toegevoegd 'dus voorafgaande aan de grootscheepse Nederlandse militaire inzet'. Het onderzoek moet nog beginnen en het staat al vast dat de Nederlandse militaire inzet - let op het woord 'grootscheepse' - wordt losgekoppeld van die geweldsperiode. Zo wil men ontsnappen aan de opvatting dat de inzet van de Nederlandse militairen nodig was voor herstel van orde en rust in de chaos na de proclamatie van 17 augustus 1945. Dat er sprake was van een dergelijke chaotische terreursituatie blijkt uit betrouwbare bronnen (o.m.: *JAVA in a time of revolution*, Benedict Anderson. 2006; *Gangsters and revolutionaries*, Robert Cribb, 2009).

In het werkprogramma staat dat de kernperiode eind 1945 - begin 1946 is, 'maar dat ook enkele latere perioden van vergelijkbaar geweld in verschillende delen van de archipel' plaatsvonden. Grondig en kwantificerend onderzoek zal worden gedaan, zo staat er.

Dan blijkt medio 2018 het onderzoeksproject te zijn aangepast. Deze deelstudie koerst op een 'breder perspectief' dan het in de Nederlandse geschiedschrijving doorgaans gevolgde perspectief van extreme gewelddadigheden van Indonesische zijde tegen (Indische) Nederlanders.

In dit bredere perspectief wordt de 'koloniale context' betrokken. Deze ingelaste politieke overweging is niet op feiten gebaseerd, maar op 'de mogelijke invloed van het Nederlandse Koloniaal systeem en de daarbij behorende geweldtraditie van het KNIL.'

Dit onderdeel is opgenomen na het verschijnen van de open brief van de actiegroep Pondaag d.d. 27 november 2017. Daarin staat over de Bersiap: 'Zijn de slachtoffers van deze gewelddadige periode niet in feite ook slachtoffers van het Nederlands kolonialisme?' Nederland is in deze opvatting zelf schuldig aan de Bersiap.

Als onderbouwing voor de inlas van dit nieuwe element wordt gewezen op een artikel van Raben uit 2014, 'On genocide and mass violence in colonial Indonesia', *Colonial Countersurgency and mass violence*, 2014, pp.329 – 347. Daarin staat echter geen grond voor die inlas. Op p.334 heeft Raben het over 'Indonesian paramilitaries terrorized European an Chinese inhabitants' , 'the authority of the Dutch or Indonesian governments was weak' en 'Most of the violence on both sides was committed without explicit order and outside the scope of formal surveillance by the authorities.'

Los van de vraag of Raben het bij het rechte eind heeft, hij verwijst niet naar de 'koloniale context'.

Daarna noemt men het belang van de invloed van de Japanse bezetting. De volgorde is opmerkelijk. Op grond van uitgebreid wetenschappelijk onderzoek staat vast dat die invloed een primaire factor is gebleken.

Vervolgens staat in de onderzoekopzet de gedachte dat de onderscheiden groepen tijdens de escalatie van geweld 'zowel slachtoffers, dader als omstanders kunnen zijn geweest. Situaties en posities konden tijdens de extreme gewelddadigheden meerdere lagen hebben en fluïde zijn'. Een vage en daardoor voor wetenschappelijk onderzoek onbruikbare notie.

De rol van de Britten en die van de republikeinse nationalistenleiders (Soekarno, Sutomo, e.a.) komen niet aan de orde.

Dit is het resultaat van de overeenstemming die is bereikt tussen de Nederlands en de Indonesische onderzoeksgroep**.**

De Bersiap wordt gerelativeerd en de oorzaken ervan in vage formules gevat en deels weggemoffeld

Kenner van de Bersiap, historicus dr. Herman Bussemakers, zegt op 31 maart 2014 dat de Bersiap na 1965 in de doofpot belandde. De dominante mening was (en is nog steeds) dat Nederlandse militairen zich schandalig hebben misdragen in de periode 1945 - 1949. Dat ook van Indonesische zijde de strijd niet schoon was, paste niet in dat beeld.

Begin 2020 werd zijn artikel 'De Bloedige Bersiap' ook nog geplaats op 'ICM Indische internetkrant sinds 1999'.

Context en Focus

De context en focus van het meerjarenonderzoek voldoet evenmin aan het kader uit de kabinetsbrief van 2 december 2016.

De onderzoekers Raben en Romijn gaan uit van de volgende uitgangspunten/standpunten:

- Er was sprake van endemisch grensoverschrijdend geweld;
- De politiek en bestuurlijke cultuur tolereerde en stimuleerde grootschalig geweld jegens Indonesiërs;
- Er was sprake van een 'war culture' waarin een brede tolerantie was t.a.v. het gegeven dat het grensoverschrijdende geweld structureel onderdeel van de oorlogvoering werd;
- De koloniale context oefende waarschijnlijk invloed uit op het geweldsgebruik;
- De politieke actoren waren bereid het grensoverschrijdende geweld van de eigen troepen te accepteren;
- De formele scheiding van de verantwoordelijken en het primaat van de politiek gingen in de praktijk vaak verloren;
- De rol van Batavia als doorgeefluik, filter of manipulator van informatie was bepalend';
- Er was sprake van een hoog geweldsniveau;
- Om de geweldsdynamiek te begrijpen moet de koloniale context centraal worden gesteld inclusief de tradities van repressief geweld en de achterliggende koloniale mentaliteiten;
- Het doel van het onderzoek is recht te doen aan de samenhang van de politiek-bestuurlijke processen op verschillende niveaus; daarnaast zal zij recht moeten doen aan de grote geografische, politiek-juridische en mentale afstand die inherent is aan de koloniale verhoudingen;
- Oorlog en dekolonisatie is een holistisch proces, er bestaat een bedrijfscultuur in oorlogstijd die duidelijkheid verschaft aan het grootschalig en grensoverschrijdend geweld aan Nederlandse kant;
- Er is een onmiskenbare tendens tot juridisering van het publieke debat en er zijn bestuurlijke pogingen het geweld te legitimeren;
- Het grensoverschrijdend geweld wordt gezien als onderdeel van een langere ontwikkeling van koloniale politiek, bestuurlijke en militaire praktijken en mentaliteiten;
- Er is 'informatiemanagement' mb.t. massageweld.

Grote woorden, politieke standpunten en een demonstratie van onverschilligheid jegens wetenschappelijke integriteit. De te bereiken doelen staan vast. Nu nog de bronnen daarbij zoeken. Dat is de aanpak van dit deel van het onderzoek.

Het eerste onderdeel gaat over de Nederlandse optiek: informatie, verantwoording en draagvlak.

De overkoepelende vraag is: Waarom kon er een politieke en bestuurlijke cultuur ontstaan waarin grootschalig geweld jegens Indonesiërs werd getolereerd en ook gestimuleerd. Romijn is hiermee belast. Dit onderdeel past evenmin in het kader van de kabinetsbrief d.d. 2 december 2016.

Het tweede onderdeel is een onderzoek naar geweld, bestuur en samenleving in Nederlands-Indië/Indonesië. Met slechts aandacht voor de Nederlandse kant.

De militaire geweldpleging staat centraal. Het optreden van politie en internering heet 'juridisch geweld'. Een omschrijving van het civiele bestuur in de laatste jaren van Nederlands-Indië ontbreekt.

Aan de situatie aan republikeinse kant en elders op de Indische archipel wordt geen aandacht besteed. Het lijkt erop dat er slechts één speler optreedt tijdens de dekolonisatieperiode: Nederland.

Dit onderdeel concentreert zich op hoe ver de bereidheid onder verantwoordelijke personen en instanties ging om grootschalig geweld in te zetten en te accepteren en dat daarbij de grenzen van het oorlogsrecht en het internationaal humanitair recht werden overschreden. Beide rechtsgebieden waren destijds echter niet van toepassing.

Ook dit centrale deel van het onderzoek past niet in het kader en de doelstelling van de kabinetsbrief van 2 december 2016. Er is geen sprake van een integer wetenschappelijk onderzoek, maar van een onderzoek met een politieke agenda.

Onafhankelijkheidsdatum

De datum van 17 augustus 1945 is de onafhankelijkheidsdatum die op generlei wijze ter discussie wordt gesteld, aldus Van Vree uitdrukkelijk tijdens de publieksbijeenkomst van 13 september 2018. Alles wordt in het werk gesteld om daarvoor een onderbouwing te vinden en zo nodig begrippen te verzinnen. Een wetenschappelijk onhoudbaar standpunt tracht men op deze wijze voor het voetlicht te brengen. Het woord 'Onafhankelijkheid' stond niet in de oorspronkelijke titel van het onderzoek. Dat is later op verzoek van Indonesische zijde ingelast. Raben heeft het zelfs over een 'heilige datum'.

Op grond van een wetenschappelijke analyse heeft AURORE eerder vastgesteld dat op 27 december 1949 sprake was van de onafhankelijkheid van de Verenigde Staten van Indonesië. De republiek Indonesië - zonder Nieuw Guinea - is op 17 augustus 1950 uitgeroepen. Dat is gebeurd onder militaire dwang van het republikeinse bewind op Java. Daarbij is het eerder overeengekomen zelfbeschikkingsrecht van de onafhankelijke deelstaten genegeerd en werd in strijd daarmee gehandeld.

Juridische context wordt genegeerd

De juridische context wordt feitelijk genegeerd. Raben wil niet aan de leiband van juristen lopen en het hondje zijn in juridische kwesties, zegt hij. Een historicus heeft de vrijheid niet aan het juridische anker te hangen en mag kiezen voor cultuur als richtpunt, volgens hem. 'Cultuur' als containerbegrip dat Raben zelf kan invullen met zijn politieke opvatting. Tijdens dezelfde tweede publieksbijeenkomst 13 september 2018 zei Raben dat het optreden van Nederland herbezetting was, geen dekolonisatie. De conclusie staat al vast. Hij moet er alleen nog wat bronnen bij zoeken.

Van Vree wil wegblijven van het Nederlandse recht en roept het niet van toepassing zijnde oorlogsrecht van de Conventie van Genève te hulp en gaat zelfs uit van een hypothetische juridische context. Alles wegmasseren wat niet bij de reeds getrokken conclusies past. Zo blijkt uit hetgeen hij zegt tijdens de tweede publieksbijeenkomst op 13 september 2018.

Vijf eerste publicaties bevestigen het beeld

De vijf eerste deelpublicaties in de BMGN-bundel, volume 135/2/2020, zijn op dezelfde methode gebaseerd. Een vooropgezet standpunt formuleren en dan op zoek gaan naar 'bronnen' die dat onderbouwen. 'Extreem geweld' als centraal begrip baseren op het gezond verstand van de onderzoekers. Op basis van het ontbreken van feitelijke onderbouwing desondanks beweren dat sprake is van structurele straffeloosheid, die de oorzaak van dat type geweld is, terwijl in feite geen sprake was van dergelijke straffeloosheid.

Beweren dat er sprake zou zijn geweest van schandaalmanagement en een doofpotcultuur zonder behoorlijke onderbouwing. Verkrachting als groot vraagstuk oproepen terwijl zich dat feitelijk zeer beperkt voordeed door Nederlandse militairen in de onderzochte periode in Nederlands-Indië (72 gevallen leidend tot 53 veroordelingen op 200.000 militairen in een periode van vier jaar). Aan de verkrachtingen door 'Indonesische kant' wordt geen aandacht besteed.

De beschrijving van de context is eenzijdig in deze deelstudies. De indruk wordt gewekt dat er maar één partij actief was: de Nederlandse militairen.

Het patroon herhaalt zich

Het patroon van Peter Romijn, Gert Oostindie, Frank van Vree, Rémy Limpach, Remco Raben, Esther Captain, Nicole Immler, Roel Frakking, Anne-Lot Hoek, Steph Scaciliola herhaalt zich, ook in de vijf eerste publicaties van het onderzoek die aangeven hoe men te werk gaat. Steeds worden excessen ten tonele gevoerd en gesuggereerd dat die model stonden voor het optreden van de Nederlandse militairen.

De terminologie 'iconische vormen van extreem geweld' - d.w.z. beeldbepalende vormen - wordt gebruikt om te overtuigen (Extreem geweld tijdens dekolonisatieoorlogen in vergelijkend perspectief, 1945 - 1962, Thijs Brocades Zaalberg en Bart Luttikhuis, BMGN, Volume 135-2, 2020, p.42).

Wetenschappelijk historisch onderzoek volgens de integriteitsprincipes vindt niet plaats. Er is gewerkt aan het realiseren van de vooropgezette politieke agenda. De geschiedenis van de dekolonisatieperiode Nederlands-Indië 1945 - 1950 moet worden herschreven. Remco Raben zegt dat het gaat om een 'correctie van een 19^{e} eeuws wit-nationalistisch beeld op de natie in het licht van een veranderende wereld.' Volgens Van Vree moet Nederland in de spiegel kijken om met zichzelf in het reine te komen.

De film DE OOST als beeldende vorm van het thema 'iconisch geweld'

In deze aanpak vervult de film DE OOST een cruciale rol. Deze film is gebaseerd op het boek van Limpach en diens beschrijving van Westerling en de Zuid-Celebes-affaire. Zo blijkt uit de verhaallijn en de gehanteerde beelden, die een op een passen bij de beelden die Limpach oproept in zijn boek. Westerling en zijn mannen staan centraal in de film. Limpach duidt die in zijn boek aan als 'De doodseskaders'. In de film zijn ze afgebeeld als SS-soldaten en Westerling is getooid met een Hitlersnorretje. Volgens de producent is de film een artistieke interpretatie van de geschiedenis.

Deze film zou het voorbeeld zijn van de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog. Met behulp van een interactieve website en lesmateriaal moet op scholen dit verhaal worden verteld en de discussie in de gewenste politieke richting worden gestart.

De bedoeling is om vanuit meerdere perspectieven naar de geschiedenis te kijken, aldus Verdonck, de producent van de film (*de Volkskrant*, 8 oktober 2020). De feiten worden echter vervangen door meningen. De feiten zijn dat Westerling en zijn mannen de lokale bevolking hebben gered van de 'rood-witte-terreur'. Zij hebben de bevolking bevrijd, niet onderdrukt. Er was tijdens die fase geen sprake van een onafhankelijkheidsoorlog door 'onafhankelijkheidsstrijders' tegen de koloniale overheerser Nederland.

In een onjuiste context zijn de perspectieven van de producent: de Nederlandse soldaat, de KNIL-militair, de burgers, de vrijheidsstrijders en Westerling als vertegenwoordiger van het gezag. Het perspectief is echter de onjuiste historische context en daarbinnen worden vijf aspecten noodzakelijk verkeerd belicht. Als het uitgangspunt onjuist is, geldt dat ook voor de uitwerking ervan.

Een film, die de geschiedenis op zo grove wijze vervalst en SS-beelden plakt op Nederlandse militairen, een artistieke interpretatie van de geschiedenis noemen, is een gedurfde uitspraak. In feite is sprake van een propagandafilm ter ondersteuning van de politieke agenda van het onderzoek.

Hetzelfde patroon als bij Romijn, Oostindie, Limpach, Raben e.a. als in de vijf eerder aangeduide gepubliceerde deelpublicaties. Een extreem beeld oproepen en suggereren dat dit de norm was voor het gedrag van de Nederlandse militairen.

De producent heeft bewust de feitelijke informatie en de nieuwste inzichten over deze affaire genegeerd. Bewust heeft hij gekoerst op een film die grove geschiedvervalsing is met o.m. beelden die naar SS-optreden verwijzen. Regisseur Jim Taihuttu zegt dat hij bewust oorlogsmisdaden in beeld heeft willen brengen (*de Volkskrant*, 5 februari 2020).

Dit vooropgezette plan dateert al van enkele jaren geleden rond de tijd dat de East West Foundation in 2018 is opgericht. BOOM uitgevers en de filmproductiemaatschappij hebben getracht de wetenschappelijke studie van Geersing over Westerling en de Zuid-Celebes-affaire in tijd te verschuiven tot na het grote dekolonisatieonderzoek. BOOM wilde mee kunnen doen aan het project DE OOST en de pitch voor de publicaties van het onderzoek. De publicatie van een boek dat de onjuistheid van de beschrijving van Limpach en dus van de verhaallijn van de film aantoont, moest worden voorkomen. Die opzet mislukte. Het boek van Geersing werd in november 2019 gepresenteerd in een volle zaal van het Perscentrum Nieuwspoort. De leiding van het onderzoek was uitgenodigd maar deelde mee verhinderd te zijn. Alle leden van die leiding kregen het boek opgestuurd. Ze deden er vervolgens het zwijgen toe.

De productiemaatschappij trok zich niets aan van de reeds op 2 april 2019 gegeven waarschuwing voor geschiedvervalsing. De producent van de film heeft dus bewust gekozen voor de geschiedvervalsing en de beelden uit het boek van Limpach. Die schrijft: 'De doodseskaders komen'. Daarom die SS-beelden in de film.

Betrokkenheid bij de film DE OOST van NIOD, KITLV en NIMH

Oostindie bevestigt de inhoudelijke betrokkenheid van het KITLV bij de film. Maar hij wil daarvoor geen verantwoordelijkheid dragen. Van Vree (NIOD) geeft er blijk van de film te kennen en verdedigt die zelfs. De film zou meer perspectieven tonen (Van Vree in *Een Vandaag* televisie, 26 september 2020) Vast staat dat het slechts één perspectief is: dat van de extreem geweld plegende Nederlandse militairen die oorlogsmisdaden plegen en de lokale bevolking steeds genadelozer onderdrukken. Het

derde instituut - het NIMH - is mede verantwoordelijk door de betrokkenheid bij het boek van Limpach en de commerciële belangen bij de verkorte versie van dat boek.

Deze film past precies in de methode van het onderzoek: creëer een exces, suggereer dat dit de norm van het gedrag is en beweer dat dit de wetenschappelijke weergave van de geschiedenis is.

Dat dit een onderdeel is van een vooraf ontwikkeld plan blijkt ook uit de website www.dewereldvandeoost.nl . Het onderzoek is (formeel) nog niet afgerond, maar nu is al duidelijk op welke wijze de scholen van lesmateriaal worden voorzien en welke verhaallijn centraal staat in de lessen over de dekolonisatieoorlog in Indonesië. Het KITLV heeft zijn naam daar reeds aan verbonden. Dit instituut werkt daarnaast aan een objectief wetenschappelijk onderzoek naar die periode!

Onderzoekers met regelmaat in de media

Om de reacties van het publiek te testen en de publieke opinie te beïnvloeden (zgn. 'shaping the battle field') komen met regelmaat historici, die werken aan dat 'wetenschappelijke' onderzoek, aan het woord in de media.

Zo vervulde Limpach recent de rol van 'heraut' via een interview in de *NRC* d.d. 3 juli 2020[30]. Daarin beweert hij o.m. dat Nederland dader is, dat de Bersiap door Nederland vooral zelf is veroorzaakt en dat KNIL- officieren het racisme in hun DNA hebben. Het opdringen van Nederlands daderschap, een pleidooi voor het bijstellen van het Nederlandse zelfbeeld, boete doen over ons koloniale verleden en daarmee in het reine komen. De politieke agenda van het onderzoek.

De leiding van het onderzoek komt, n.a.v. dit geruchtmakende en stof opwerpende interview van Limpach, met ontwijkende en onduidelijke verklaringen om de zaak te sussen, en roept op deze manier het beeld op dat men bezig is met een objectief, onafhankelijk en integer wetenschappelijk onderzoek.

In zijn recente optreden in de media slaat Van Vree echter op hetzelfde aambeeld als Limpach. Hij bevestigt daarmee de politieke agenda van het onderzoek, dat noch objectief, noch onafhankelijk noch integer wetenschappelijk is.

Van Vree zegt dat de koloniale geschiedenis voor Nederland problematisch is. Om verder te kunnen als wereld, als mens zijn, moeten we ook naar ons verleden kijken, zegt hij. Hieruit blijkt dat Van Vree al weet waar hij wil uitkomen. Met behulp van deze vage ideologische formuleringen poogt Van Vree Nederland met een probleem, een schuldcomplex op te zadelen, dat niet bestaat. (*Een Vandaag* radio, 28 september 2020).

Limpach zei in Van Vree's kielzog in dat interview dat het Nederlandse zelfbeeld moet worden bijgesteld. De Nederlanders zijn daders van koloniaal onrecht. 'Het moet sterker ter sprake komen in het onderwijs en in de media', aldus Limpach.

Van Vree maakt in *Een Vandaag* televisie d.d. 26 september 2020 m.b.t. het onderzoek het onderscheid tussen enerzijds degenen die vinden dat het allemaal een gevolg is van racisme en kolonialisme en aan de andere kant de mensen die boos zijn omdat zij de schuld krijgen.

Inderdaad bestaat die eerste groep. Daar geeft hij leiding aan in het kader van het onderzoek. De andere groep bestaat echter niet zoals hij beschrijft, die bestaat wel uit degenen die er op wijzen dat geen sprake is van een wetenschappelijk onderzoek maar van een onderzoek met een vooraf vastgestelde politieke agenda.

[30] NRC-Handelsblad, 3 juli 2020. R. Limpach. Ik hoop dat doordringt dat Nederland ook dader is geweest.

Dat die politieke agenda bestaat erkent Van Vree in *Een Vandaag* radio d.d. 28 september 2020: 'Dat is denk ik ook in het groot, het gaat over kolonialisme, of over slavernij, dat we moeten durven want dat is de wereld waarin wij leven.' Hij hoopt dat wij daarmee in het reine komen. 'Dat dit onderzoek een bijdrage gaat leveren om in de spiegel van de geschiedenis te kijken en onze medemensen in de wereld aan te kunnen kijken in de ogen te kunnen kijken.'

De samenhang tussen onderzoek, East West Foundation en www.dewereldvandeoost.nl

De cirkel tussen de drie onderzoekinstituten (NIOD, KITLV en NIMH), de East West Foundation en de www.wereldvandeoost.nl is rond.

De film DE OOST vervult daarin de centrale propagandistische rol.

De doelstelling van die film is dezelfde als die van het onderzoek. De methode die de film hanteert is dezelfde methode die in het onderzoek wordt gehanteerd. De inhoud van de film is dezelfde als die van het onderzoek.

Wat niet in het vooropgezette plan was voorzien is: 1) dat de analyse van Westerling en de Zuid-Celebes-affaire, opgetekend door Limpach, als onjuist terzijde is geschoven; 2) dat de samenwerking tussen de drie instituten en de East West Foundation zou gaan blijken (de lijst van aanbevelingen staat immers niet op de website van de Foundation); 3) dat de betrokkenheid van de drie instituten bij de film DE OOST zou blijken; 4) dat de veteranen en hun vertegenwoordigers ruimte in de media krijgen voor hun bezwaren en er zo ophef ontstond over de film met een verhaallijn en een 'teaser' die de grove geschiedvervalsing en SS-beelden markeert; 5) dat het onafhankelijk onderzoekgenootschap AURORE ontstond dat de gang van zaken rond de dissertatie van Limpach en de presentatie van diens boek zou analyseren, en de voortgang van het onderzoek onder het vergrootglas van de principes van wetenschappelijke integriteit legt en de resultaten daarvan zou openbaren; 6) dat zou blijken dat er geen wetenschappelijk maar een politiek onderzoek wordt uitgevoerd met een specifieke politieke agenda en 7) dat het boek van Limpach - het uitgangspunt van het onderzoek - een wetenschappelijke basis ontbeert en in feite een vuistdik politiek pamflet is.

Opstelling van de leiding van het onderzoek

De leiding van het onderzoek gaat desondanks tot nu toe elke inhoudelijke discussie uit de weg, ondanks dat de regering tot een dergelijke discussie oproept (brief van 15 augustus 2019).

De website van het onderzoek wordt selectief ingezet om het publiek te informeren. Daarbij worden zelfs manipulaties gehanteerd. Eigen opvattingen worden direct geplaatst. De reacties daarop worden geweigerd. Daardoor krijgt het publiek via de website geen goed inzicht in de ontwikkeling van het onderzoek.

Er worden aanvallen en aantijgingen op personen die kritische analyses uitvoeren en de leiding van het onderzoek daarvan in kennis stellen, geplaatst, maar het pareren daarvan wordt echter niet op de website gepubliceerd.

De leiding geeft daarmee aan de waarheid, noch de transparantie, noch de wetenschappelijke integriteit voorop te stellen. Ook dat schaadt het vertrouwen in het onderzoek.

Slot

Wij zijn, evenals het kabinet, een groot voorstander van een objectief, wetenschappelijk en integer onderzoek dat een zo volledig beeld geeft van de dekolonisatieperiode Nederlands-Indië, 1945 - 1950. Een onderzoek dat de brede context van de naoorlogse dekolonisatie centraal stelt. Waarin de rol van alle partijen evenwichtig en transparant wordt onderzocht en beschreven.

Het onderzoek waaraan de drie instituten - NIOD, KITLV en NIMH - momenteel werken levert dat resultaat niet op. Integendeel, zij werken aan een eenzijdig, vooringenomen en politiek onderzoek om Nederland als dader aan te merken, de veteranen als oorlogsmisdadigers en wij allen als schuldigen aan inktzwarte pagina's van onze geschiedenis. Zij werken aan een politiek onderzoek dat een schisma in de Nederlandse samenleving veroorzaakt. Niet de oplossing die het kabinet voorstaat, maar tweespalt in de samenleving zal het resultaat van hun werk zijn.

Conclusies

1. Om deze redenen is zo spoedig mogelijk een tussentijdse evaluatie van het onderzoek gewenst.
2. Een onafhankelijke wetenschappelijke commissie zou moeten nagaan of en in hoeverre dit onderzoek beantwoordt aan het kader en de doelstelling van de kabinetsbrief d.d. 2 december 2016 en voldoet aan de vijf principes van wetenschappelijke integriteit.

Het Genootschap Pleitbezorgers Principes Wetenschappelijke Integriteit - AURORE, oktober 2020.